

राज्यातील ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांची
लोकवर्गणी पूर्णतः रद्द करण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११४/प्र.क्र.२२/पापु-०७

सातवा मजला, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय इमारत
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ००९
तारीख: ०९ जुलै, २०१४.

वाचा -

- १) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापापु-१०९२/प्र.क्र.३२८/पापु-०७, दिनांक २७/०७/२०००
- २) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापायो-१२०८/प्र.क्र.९६/पापु-०७, दिनांक १८/०८/२००८
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.१०४ (अ)/पापु-०७, दिनांक १७/०३/२०१०
- ४) शासन शुद्धीपत्रक क्रमांक: ग्रापाधो-११०९/प्र.क्र.१०४ (अ)/पापु-०७, दिनांक ३०/०८/२०१०
- ५) शासन परिपत्रक क्रमांक: ग्रापाधो-११११/प्र.क्र.५८ (अ)/पापु-०७, दिनांक १६/०५/२०११
- ६) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११२/प्र.क्र.९६/पापु-०७, दिनांक ०३/१०/२०१२
- ७) शासन निर्णय क्रमांक: ग्रापाधो-१११३/प्र.क्र.६०/पापु-०७, दिनांक ०१/०१/२०१४

प्रस्तावना -

ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी राज्य शासनाने संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील शासन निर्णयान्वये मागणी आधारित लोकसहभागाचे लोकाभिमुख धोरण स्वीकारले होते व ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या भांडवली खर्चामध्ये १० टक्के हिस्सा लोकवर्गणीचा राहील अशी तरतूद केलेली होती.

ग्रामस्थांवरील लोकवर्गणीचा भार कमी करण्यासाठी शासनाने संदर्भाधीन क्रमांक २ ते ७ येथील शासन निर्णय/शुद्धीपत्रक/ परित्रकांद्वारे लोकवर्गणीमध्ये विविध प्रकारे सवलत दिलेली आहे. वरीलप्रमाणे शासनाने विविध उपाययोजना केल्या असल्या तरी, योजनांची किंमत पहाता योजनेची लोकवर्गणी भरणे ग्रामस्थांना/ स्थानिक स्वराज्य संस्थांना अवघड होऊ लागले आहे. ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी आकारली जाणारी लोकवर्गणी जमा करण्यामध्येही खूप अडचणी येत असल्याचे निर्दर्शनास आले आहे.

राष्ट्रीय ग्रामीण पेयजल कार्यक्रमांतर्गत महाराष्ट्र राज्याकरिता मंजूर निधी व गत काही वर्षांतील मंजूर पाणी पुरवठा योजना यांचा विभागस्तरावर आढावा घेण्यात आला असता असे निर्दर्शनास आले की,

तीन वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीतील रखडलेल्या योजनांपैकी बहुतांशी योजना लोकवर्गणी अभावी व लोकवर्गणीशी निगडीत ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता समितीच्या प्रश्नांमुळे रखडल्या आहेत.

लोकवर्गणीच्या अटीमुळे योजना राबविण्यास विलंब होत असून केंद्र शासनाकडून प्राप्त होणारा निधी पर्याप्त प्रमाणात खर्च होऊ शकत नाही. त्यामुळे, जर लोकवर्गणीची अट कायमस्वरूपी रद्द केली तर शासनाकडे अखर्चित असलेल्या केंद्र व राज्य शासनाच्या निधीतून प्रलंबित पाणी पुरवठा योजना तातडीने पूर्ण केल्या जाऊ शकतात व ग्रामीण जनतेस कायमस्वरूपी पाणी पुरवठ्याच्या सोयी उपलब्ध करून दिल्या जाऊ शकतात.

लोकवर्गणीची अट रद्द केल्यास पाणी पुरवठा योजना वेळेत पूर्ण होऊ शकतील आणि योजना रखडल्यामुळे वाढत जाणारी किंमत आटोक्यात येईल. तसेच भाववाढीमुळे (Cost Escalation) राज्यशासनावरील वाढणारा भार कमी होईल. ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांचे नियोजन, अंमलबजावणी व देखभाल दुरुस्ती या तीनही टप्पांमध्ये ग्रामीण जनतेचा सहभाग येत असल्यामुळे शासनाचे लोकसहभागाचे धोरण देखील अबाधित राहील.

वरील परिस्थिती विचारात घेऊन मा.मंत्रिमंडळाच्या दिनांक ०२ जुलै, २०१४ रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयानुसार राज्यातील ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी आकारण्यात येणारी लोकवर्गणी पूर्णतः रद्द करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांसाठी आकारण्यात येत असलेली लोकवर्गणी या शासन निर्णयान्वये पूर्णतः रद्द करण्यात येत आहे. सदर शासन निर्णय हा मा.मंत्रिमंडळाच्या दिनांक ०२ जुलै, २०१४ रोजीच्या झालेल्या बैठकीतील निर्णयापासून लागू राहील.

यापूर्वी ज्या ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांकरिता पूर्णतः अथवा अंशात: लोकवर्गणीची रक्कम जमा केलेली असेल तर अशी जमा केलेली लोकवर्गणीची रक्कम संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थेस अथवा अंमलबजावणी यंत्रणेस परत केली जाणार नाही. तथापि, अशा पाणी पुरवठा योजनांमधील उर्वरित लोकवर्गणीची तरतूद पाणी पुरवठा योजनांच्या किंमतीमध्ये समाविष्ट करण्यात येईल.

ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी शासनाकडून वितरीत केला जाणारा निधी चार हप्त्यात देण्यात येईल. पहिला हप्ता ३० टक्के, दुसरा हप्ता ३० टक्के, तिसरा हप्ता ३० टक्के व चौथा हप्ता १० टक्के या प्रमाणात निधीचे वितरण करण्यात येईल. पाणी पुरवठा योजना पूर्ण झाल्यावर पुढील एक वर्ष योजना यशस्वीरीत्या चालविल्यानंतर चौथ्या हप्त्याची १० टक्के रक्कम अदा करण्यात येईल.

या विभागामार्फत ग्रामीण पाणी पुरवठा योजनांच्या लोकवर्गणी संदर्भात तसेच लोकवर्गणीचा भार कमी करण्यासाठी केलेल्या उपाययोजनासंदर्भातील यापूर्वीचे सर्व शासन निर्णय/ शुद्धीपत्रके/ परिपत्रके या शासन निर्णयानुसार अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय हा नियोजन विभागाने अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक १५५/१४४३, दिनांक २९/०५/२०१४ व वित्त विभागाने अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ३५३/व्यय-३, दिनांक १८/०६/२०१४ अन्वये दिलेल्या सहमती नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४०७०९१५३२१०५५२८ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(राजेश कुमार)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.उप मुख्यमंत्री यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. सर्व सन्माननीय विधिमंडळ सदस्य, विधानभवन, मुंबई.
६. मा.मुख्य सचिव यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई.
७. सर्व अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालयीन विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
८. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई.
९. विभागीय आयुक्त (सर्व)
- १०.संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे.
- ११.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- १२.संचालक, समाज कल्याण संचालनालय, पुणे.

१३. संचालक, पाणी व स्वच्छता सहाय संस्था, बेलापूर, नवी मुंबई.
१४. महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई (लेखा परीक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता)
१५. महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर (लेखा परीक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता)
१६. मुख्य अभियंता (सर्व), महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.
१७. अधीक्षक अभियंता (सर्व), महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.
१८. कार्यकारी अभियंता (सर्व), महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण.
१९. कार्यकारी अभियंता (सर्व), ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद (सर्व)
२०. मंत्रालयीन इतर सर्व विभाग व त्यांच्या अधिनस्त असलेली सर्व कार्यालये.
२१. पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षीय अधिकारी व कार्यासने.
२२. निवडनस्ती, कार्यासन पापु-०७.